

Стаття та будь-який пов'язаний з нею опублікований матеріал поширюється за ліцензією Creative Commons Attribution License (CC BY 4.0).
The article and any related published material are licensed under the Creative Commons Attribution License (CC BY 4.0).

УДК 911.53

DOI: <http://doi.org/10.17721/1728-2721.2026.96.4>

Григорій ДЕНИСИК¹, д-р геогр. наук, проф.
ORCID ID: 0000-0002-0941-9217
e-mail: grygden@ukr.net

Людмила АТАМАН¹, канд. геогр. наук, доц.
ORCID ID: 0000-0003-4600-7526
e-mail: ataman2412@gmail.com

Богдан ДЕНИСИК¹, канд. геогр. наук, доц.
ORCID ID: 0000-0002-3996-1875
e-mail: Hugebo92@gmail.com

Інна ВОЙНА¹, канд. геогр. наук, доц.
ORCID ID: 0000-0003-1844-6759
e-mail: inna_woyna@ukr.net

¹Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, Вінниця, Україна

ПРИРОДНО-ГОСПОДАРСЬКІ СТРУКТУРИ РІВНИННОЇ ЧАСТИНИ УКРАЇНИ

Вступ. Географи й ландшафтознавці приділяють достатньо уваги природничо-географічному районуванню. Однак ці районування, здебільшого, мало враховують антропогенний чинник, що приводить до неповного висвітлення реального стану виділених природних структур. Мета – на прикладі рівнинної частини України обґрунтувати наявність сучасних природно-господарських структур для їх подальшого раціонального використання.

Методи. Для вирішення поставленої мети використано концепцію взаємодії природи й суспільства, вчення про антропогенні ландшафти та відповідні їм принципи історизму, адаптивності й комплексності, а також методи аналізу й синтезу та ГІС-технологій.

Результати. Здійснено термінологічний аналіз застарілої назви "природна зона", співвідношення меж минулих природних смуг і сучасних природно-господарських структур рівнинної частини України. Виокремлено й обґрунтовано три природно-господарські структури – лісолучнопасовищну, лісопольову й польову, розглянуто питання, які можуть виникнути при виділенні їхніх меж, особливо між лісопольовою та польовою природно-господарськими структурами. На відповідних картосхемах показано їхні сучасні межі й зазначено, що площі, наповнення й межі можуть зазнавати змін у процесі подальшого господарського використання.

Висновки. На початку ХХІ ст. і в подальшому головною природно-господарською структурою рівнинної частини України є і залишиться лісопольова. Її кращому пізнанню, особливо сучасного стану та напрямкам раціонального використання наявних природних ресурсів у майбутньому, географам-природникам і ландшафтознавцям України необхідно приділяти значно більше уваги. У лісопольовій природно-господарській структурі буде зосереджений основний економічний потенціал країни.

Ключові слова: рівнинна Україна, природні "зони", природно-господарські структури, лісополе, раціональне природокористування.

Вступ

Упродовж ХХ й на початку ХХІ ст. складено близько 10-ти схем районування, переважно натуральної, природи України. Основні регіональні структури цих схем – природні зони. Проте параметри жодної з них не відповідають сучасним реаліям. Майже 2000 років тому давньогрецький географ Страбон рекомендував при поділі території розчленовувати її за натуральними "суглобами" (рубежами). Лише тоді "можна отримати відповідні форми і реальні межі, що й потрібно географу". Такої можливості у географів ХХ і початку ХХІ ст. уже не було. Зокрема, межі регіональних структур "зон" на сучасних схемах районування природи України доводилося проводити не за натуральними, а за докорінно зміненими ландшафтними комплексами. Відповідно межі сучасних природних "зон" України не відповідають натуральним "суглобам", тому не є істинними. Мабуть, кожному етапу розвитку географії та суспільства має відповідати своя схема районування, яка б об'єктивно відображала стан взаємодії людини і природи (натуральної, натурально-антропогенної й антропогенної) тієї чи іншої держави. Розглянемо це детальніше на прикладі природних "зон" України.

Аналіз попередніх досліджень. Проблема районування природи України, зокрема й виокремлення у її межах природних структур, хвилює географів з кінця ХІХ ст. Ці питання розглянуті у численних публікаціях, тому не потребують тут детального аналізу. Зазначимо лише, що найдетальніше районування України розглянуто у колективних монографіях "Фізико-географічне районування Української РСР" (Попов, Маринич, & Ланько, 1968) та "Природа Української РСР. Ландшафти і фізико-географічне районування" (Маринич, Пашенко, & Шищенко, 1985), а також в уточненій схемі підручника "Фізична географія України" (Маринич, & Шищенко, 2005). У цих публікаціях хоча й зроблена спроба обґрунтувати сучасні та регіональні структури у межах України, зокрема й природні "зони" (межі, конфігурацію, поділ на підзони, стан ландшафту), однак недостатнє врахування результатів процесу антропогенізації природи України упродовж століть не дає можливості показати реальний стан цих регіональних структур.

Мета дослідження: на основі наявних природних "зон" обґрунтувати необхідність виокремлення сучасних природно-господарських структур у межах рівнинної частини України для їх подальшого раціонального використання.

© Денисик Григорій, Атаман Людмила, Денисик Богдан, Война Інна, 2026

Методи

Методологічною основою дослідження є концепція взаємодії та взаємозалежності природи й суспільства, фундаментальні положення природничої та суспільної географії, ландшафтознавства, особливо антропогенного, розробки вітчизняних і зарубіжних науковців із проблем формування сучасних природно-господарських структур. Застосовано принципи історизму, комплексності, природного сумісництва. Серед методів – літературно-картографічні, експедиційні, дослідження натурних ділянок, аналізу та синтезу, моделювання тощо. Разом вони дали можливість здійснити аналіз попереднього досвіду виокремлення фізико-географічних і природно-господарських структур рівнинної частини України та обґрунтувати авторське бачення їх сучасного стану і розвитку в майбутньому. Методи комп'ютерних і ГІС-технологій використано як наскрізні.

Результати

Більше 40 тис. років природа України зазнає активного та різнобічного впливу господарської діяльності людей, характер і глибина якої визначається не лише терміном впливу, але й часом заселення, подальшим ходом розвитку історичного процесу, специфікою ландшафтів, що мають різну здатність до антропогенного навантаження. Результатом цього є заміна натуральних ландшафтів антропогенними і формування на їх основі ще слабо досліджених нових природно-господарських структур.

Натуральні смуги і антропогенні зони^{*}. Навіть у вузькоспеціалізованих географічних виданнях, присвячених фізико-географічному районуванню, термін "природна смуга" зустрічається поки що мало. Значно частіше використовується термін "природна зона". Є випадки, коли ці терміни застосовують як синоніми. Останнє пояснюється тим, що слово "зона" запозичене через французьку мову (фр. zone) з латинської і походить від грецького *zōn* – "пояс", "смуга" (Денисик, 2001). В. М. Пащенко пропонує замінити слово "зона", як чужомовний термін, словом "смуга" (Пащенко, 1997). Право на існування та використання мають обидва терміни. Різниця не в словах ("зона – смуга" – слова-синоніми), а у змісті тих понять, які їм відповідають. Настав час розрізняти поняття "натуральна смуга" і "природно-господарська структура". Смуга і структура – утворення природні, різниця у походженні.

Під *натуральною смугою* доцільно розуміти відносно велику ділянку поверхні Землі, де переважає який-небудь один (рідше – два) характерний для цієї смуги натуральний тип ландшафту. У формуванні натуральної смуги беруть участь лише натуральні чинники – тектонічний, кліматогенний і біогенний. Натуральні смуги поступово переходять одна в другу, тому їхні межі нечіткі, розпливчасті (рис. 1).

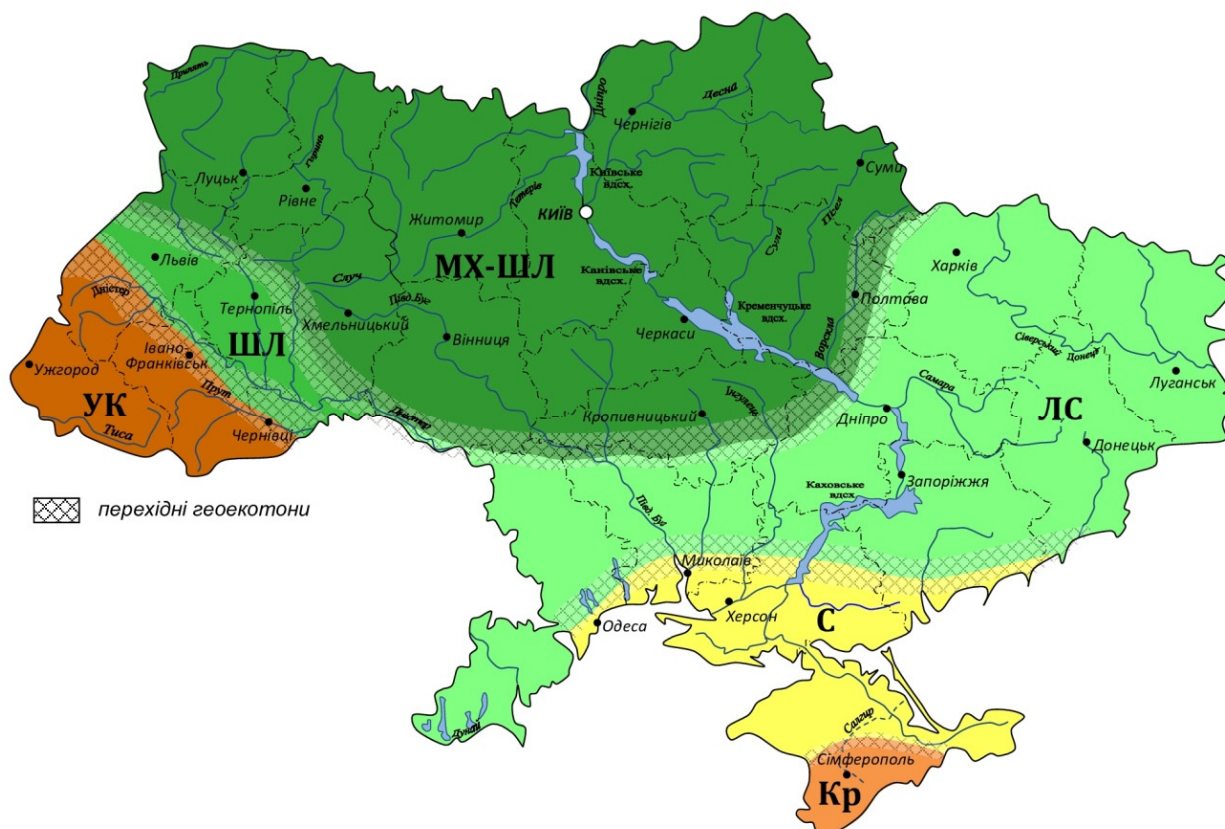

Рис. 1. Просторове розташування натуральних смуг рівнинної частини України
Смуги: МХ-ШЛ – мішаних хвойно-широколистих лісів; ШЛ – широколистих лісів; ЛС – лісостепу; С – степу.
Гірські системи: УК – Українські Карпати; Кр – Кримські гори

^{*} Тривалий час автори теж використовували термін "зона" у процесі природничих досліджень і вивченні окремих географічних дисциплін. Однак його застосування часто асоціюється з іншим розумінням терміну "зона".

В антропогенному етапі розвитку ландшафтної сфери Землі відновити межі натуральних смуг окремих регіонів можна лише умовно (рис. 2). В Україні натуральні ландшафтні комплекси докорінно перебудовані або замінені антропогенними.

У процесі багатовікової діяльності людей натуральні смуги поступово переформовані в природно-господарські структури (П-Гс) – відносно великі ділянки поверхні Землі, де переважає один (рідко – два), характерні для цієї П-Гс, антропогенні класи ландшафтів (рис. 3).

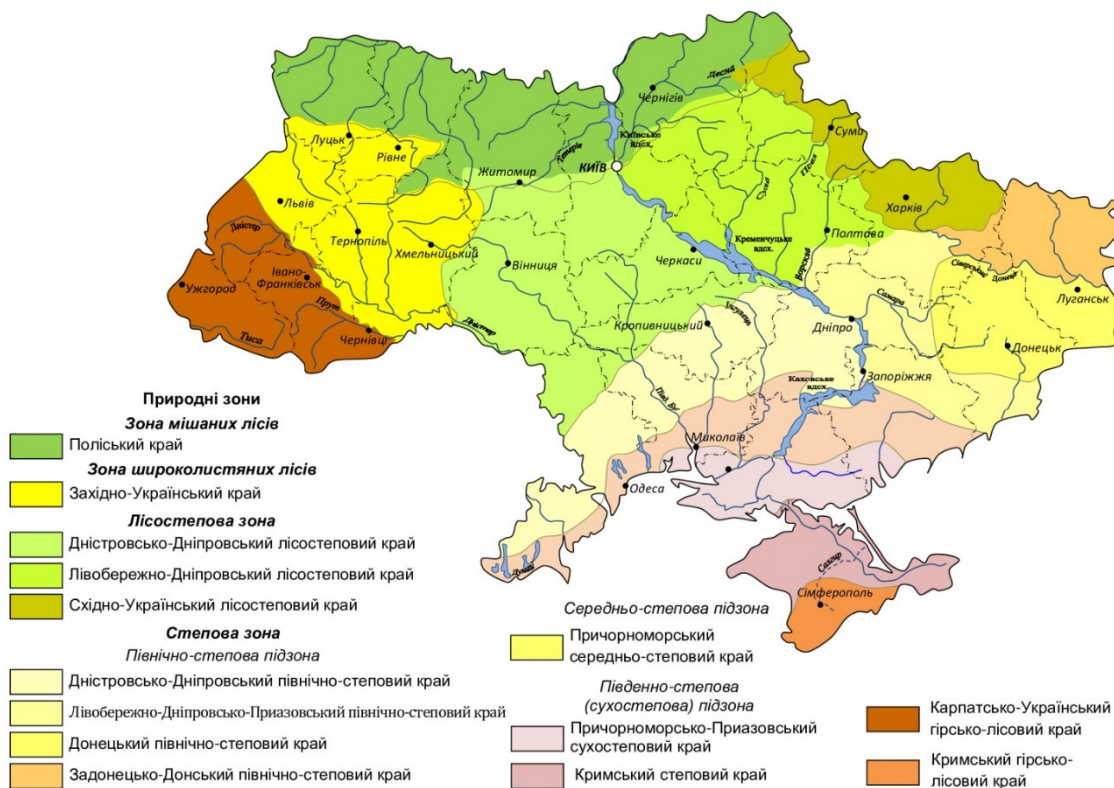

Рис. 2. Природні зони України (Маринич, & Шищенко, 2005)

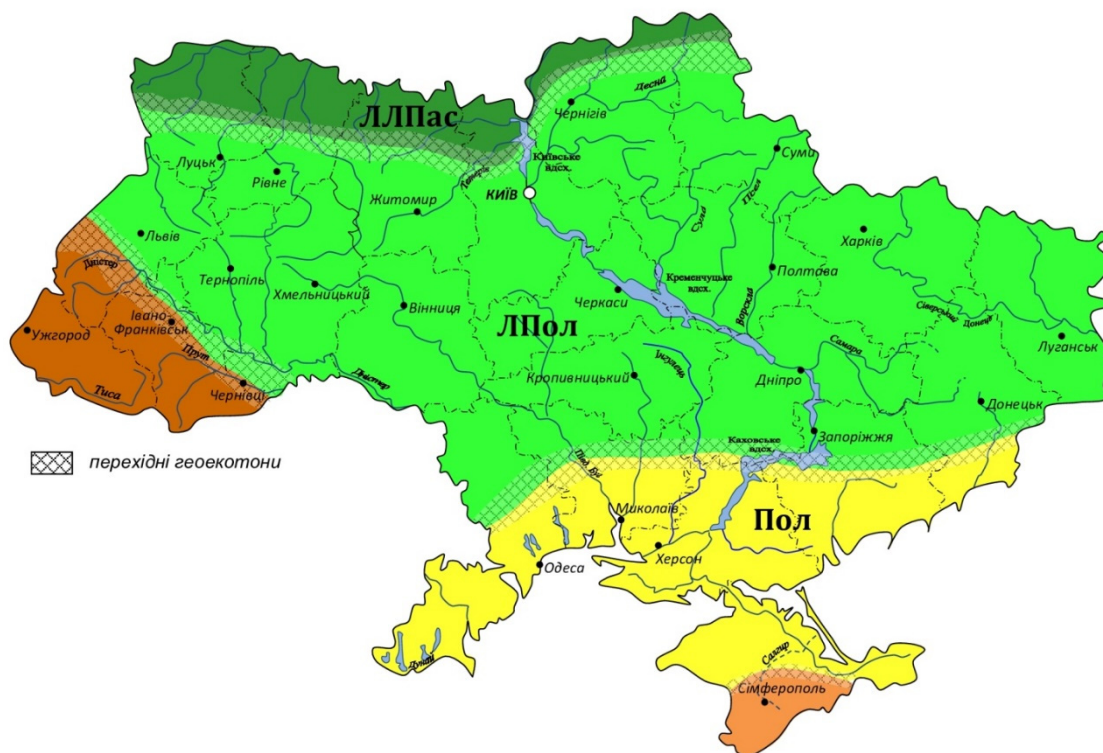

Рис. 3. Сучасні природно-господарські структури України
ЛЛПас – лісолучнопасовищна; ЛПол – лісопольова; Пол – польова

Крім натуральних, у формуванні природно-господарської структури бере участь і антропогенний чинник (табл. 1).

У багатьох випадках його вплив є вирішальним. Внутрішня будова П-Гс значно складніша – це поєднання натуральних, натурально-антропогенних і антропогенних ландшафтних комплексів (табл. 2). Їхні межі чіткіші, ін-

коли лінійні, однак з межами натуральних смуг здебільшого не збігаються. Разом із тим, вивчення натуральних смуг не втрачає свого значення і на сьогодні. Вони були, є і будуть натуральною основою сучасних природно-господарських структур, реальне пізнання яких починається саме з них.

Таблиця 1

Головні відмінності між натуральною смугою і природно-господарською структурою

№	Ознаки За походженням	Чинники формування	Ландшафтні комплекси
I	Натуральна смуга	1) тектогенний; 2) кліматогенний; 3) біогенний	1) натуральні; 2) натурально-антропогенні (частково)
II	Природно-господарська структура	1) тектогенний; 2) кліматогенний; 3) біогенний; 4) антропогенний	1) натуральні (частково); 2) натурально-антропогенні; 3) антропогенні (домінують); а) власне антропогенні; б) ландшафтно-інженерні; в) ландшафтно-техногенні

Таблиця 2

Співвідношення між натуральними смугами, їх варіантами та природно-господарськими структурами та їхніми широтними частинами

Натуральні смуги	Широтні варіанти	Доагрикультурний (натуральний) стан	Антропогенний стан широтних варіантів натуральних смуг	Сучасний стан природних частин природно-господарських структур	Широтні частини	Природно-господарські структури
Мішаних хвойно-широколистих лісів	Поліський	Хвойно-широколисті, із широким розповсюдженням дібров на вододілах. Ліси з дерново-підзолистими ґрунтами в комплексі з різнотравними луками, низинними й верховими болотами, озерами та старичними водоймами	Вторинні й похідні лісові, польові та лучно-пасовищні, здебільшого меліоровані (частково польдерні), та селитебні ландшафти в комплексі із залишками низинних боліт, заповідниками, озерами	Переважають вторинних і похідних мішаних лісів з дерново-підзолистими ґрунтами (55 %) меліорованих польових АЛ, ЛІС (зокрема польдерів) з дерновими і торфовими окультуреними ґрунтами, селитебних ландшафтів у комплексі із природно-рекреаційними парками, озерами, заповідниками	Південна	Лісолучнопасовищна
	Передлісо-степовий	Хвойно-широколисті без значних ділянок ялини і широколисті ліси на дерново-підзолистих, дерново-карбонатних ґрунтах у комплексі із низинними болотами	Польові, лучно-пасовищні, частково меліоровані, похідні та насаджені лісові, селитебні, локально промислові ландшафти в комплексі із залишками частково меліорованих низинних боліт	Переважають польових (55 %) та лучно-пасовищних АЛ і частково ЛІС із сірими антропогенними й дерновими окультуреними ґрунтами, хвойно-широколистими, широколистими похідними лісами і лісокультурами на сірих лісових ґрунтах, селитебними, частково водними й локально-промисловими ландшафтами	Північна	Лісопольова
Лісостепова	Передполіський	Панування широколистих (з дуба і, на заході, бука) лісів на сірих лісових ґрунтах та полях різнотравних степів на опідзолених чорноземах	Польові, частково лучно-пасовищні, похідні та насаджені лісові, селитебні ландшафти	Помітне переважають (65 %) польових, у західних районах – садових АЛ із сірими антропогенними ґрунтами і опідзоленими чорноземами, лісокультур і похідних лісових АЛ із сірими лісовими ґрунтами, селитебних, водних (ставки й водосховища), частково гірничо-промислових ЛІС	Центральна	
	Типовий лісопольовий	Чергування широколистих і соснових (на пісках) лісів із сірими лісовими ґрунтами, у комплексі з різнотравно-лучними степами на вилугуваних чорноземах	Переважають польових, на заході садових, похідних грабових і насаджених лісових, селитебних, водних і локально промислових ландшафтів			

Закінчення табл. 2

Натуральні смуги	Широтні варіанти	Доагрикультурний (натуральний) стан	Антропогенний стан широтних варіантів натуральних смуг	Сучасний стан природних частин природно-господарських структур	Широтні частини	Природно-господарські структури
	Передстеповий	Переважають різнотравних степів з островами остепнених лук на типових (потужних) чорноземах у комплексі з великими масивами вододільних (нагірних) дібров з темно-сірими лісовими ґрунтами	Помітне переважання польових, на заході й садових, насаджених лісових, селитебних, локально промислових і частково водних антропогенних ландшафтів			
Степова	Передлісо-степовий	Різнотравно-типчаково-ковилові степи на звичайних чорноземах з байрачними (на опідзолених чорноземах) і сосновими (на пісках терас) лісами	Повсюдне переважання польових, частково – лучно-пасовищних, селитебних, промислових і частково антропогенних лісових (смуги) ландшафтів	Панування польових (65–75 %) АЛ з деградованими чорноземами, селитебних, лісокультурних, на сході промислових і частково водних (водосховища) ландшафтів	Південна	
	Типовий степовий	Злакові степи на південних чорноземах і темно-каштанових ґрунтах з невеликими масивами заплавлених лісів	Переважають польових і лучно-пасовищних, селитебних, на заході та сході локально промислових і частково лісокультурних ландшафтів	Польові й лучно-пасовищні на деградованих південних чорноземах і каштанових ґрунтах, селитебні, частково лісокультурні (смуги) і локально промислові та бєлігеративні ландшафти	Північна	Польова
	Приморський	Південні злакові степи на каштанових ґрунтах	Польові, лучно-пасовищні (здебільшого зрошувані), багаторічні насадження (виноградники), селитебні, локально водні (канали) АЛ	Польові й лучно-пасовищні АЛ і ЛІС, багаторічні насадження (виноградники, сади), селитебні та рекреаційні ландшафти	Південна	

Проблема меж. При виділенні натуральних смуг і П-Гс постає питання меж між ними. Можливі просторові співвідношення між смугами і П-Гс показано на рис. 4. Співвідношення між натуральними смугами та природно-господарськими структурами України показано на рис. 5. Детальніше розглянемо це питання на прикладі меж між степовою смугою і польовою природно-господарською структурою України. За площею Польова природно-господарська структура менша від степової смуги України на 18–19 % (попередні розрахунки). Постає проблема меж, особливо між лісопольовою та польовою П-Гс. Ця проблема ускладнюється ще й тим, що до сьогодні немає єдиної думки стосовно меж між лісостепом і степом. Теоретично південною межею лісостепу і, відповідно, північного степу, є можливе існування натуральних лісових масивів на плакорах. Із ґрунтознавчого погляду – це південна межа розповсюдження сірих лісових ґрунтів.

Натуральну межу між лісостепом і степом України визначити конкретно, а тим більше раз і назавжди, неможливо. Вона постійно змінювалася, тому йдеться лише про межу у відповідний проміжок часу. Степові угруповання на крутих західних і південних схилах долин річок, останцях, "лисих горах" зустрічалися й зустрічаються значно північніше. Необхідно також мати на увазі, що повна відсутність лісової рослинності в степу України, особливо Правобережної – скоріше виняток, крайній випадок або тимчасовий стан, ніж норма.

У степах зустрічаються особливі місцезростання (піщані тераси, прируслові смуги, круті щебеністі північні схили долин річок, вершини балок, горбисті приморські місцевості), які забезпечують не лише виживання окремих

видів деревних рослин, що прийшли сюди у сприятливіші для них епохи, але й існування частково або повністю зімкнених лісових фітоценозів, навіть окремих масивів – байрачних лісів, борів, приморських і дельтових "гілей" тощо. Більше того, річні та інші короточасні коливання гідротермічного режиму разом з натуральним розповсюдженням насіння, ендегенними сукцесіями, а також процесами переносу снігу, стоку води та іншими матеріальними потоками, дають деревним рослинам деякі можливості утворювати сумісно з іншими життєвими формами, хоча й слабко розвинені й відокремлені на фоні степової рослинності, угруповання у менш специфічних умовах. Відсутність на чорноземах лісів ще не означає, що вони не можуть там рости. Про значну (7–11 %, що відповідає сучасному південному лісостепу) лісистість степової смуги, навіть в історичні часи, свідчить численний археологічний матеріал (Денисик, 2001), своєрідний набір фауни та велика кількість античних джерел. Не дивно, що в окремих публікаціях обґрунтовується думка про відсутність у доісторичні часи степової смуги на півдні України, зокрема в її правобережній частині.

Сучасна межа між лісостепом і степом України – умовна. Вона була визначена наприкінці XIX ст. не за натуральними, а за докорінно зміненими діяльністю людини ландшафтними комплексами. Ураховуючи все це, найбільш правильно її проводити на Правобережжі за О. М. Мариничем і П. Г. Шищенком (Маринич, & Шищенко, 2005), на Лівобережжі – за М. П. Чижовим (Чижов, 1961). Щодо північної межі польової П-Гс України, то вона майже збігається з північною межею розповсюдження каштанових ґрунтів. Північний степ є основою південної частини лісополя України (Денисик, & Воловик, 2002) (рис. 6).

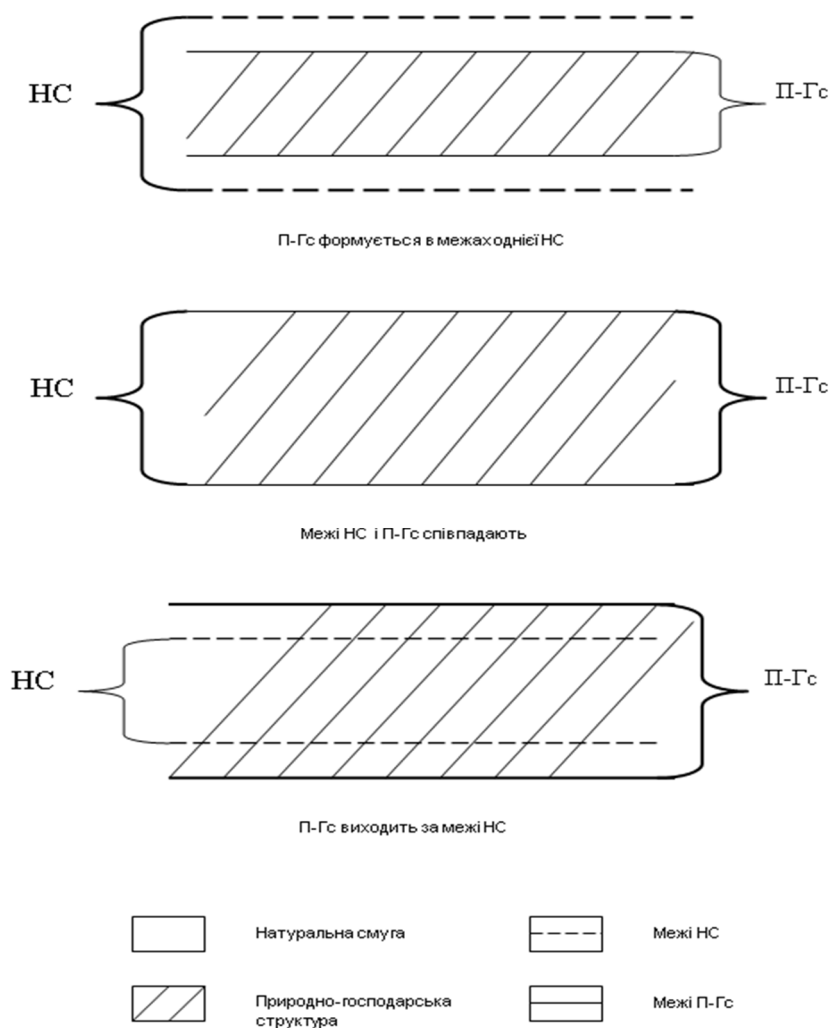

Рис. 4. Можливі співвідношення меж між натуральними смугами (НС) та природно-господарськими структурами

Рис. 5. Сучасні співвідношення між натуральними смугами та природно-господарськими структурами рівнинної частини України:
I – мішаних хвойно-широколистих лісів; II – лісостепу; III – степу;
1 – лісопасовищна, 2 – лісопольова, 3 – польова

Рис. 6. Лісополе України. Поділля

Визнання реально наявної польової П-Гс України, конкретизація її меж з подальшими детальними дослідженнями антропогенних (здебільшого польових) ландшафтів і районуванням будуть основою науково-обґрунтованого використання її ресурсів й охорони. Степова смуга – то минуле, польова П-Гс – сучасність, і досліджувати необхідно те, що є на цей час, але з урахуванням минулого.

Дискусія і висновки

Процес взаємодії природи та суспільства сприяв якісній зміні структури земної поверхні: від домінування натуральних ландшафтів до формування складних природно-господарських структур (П-Гс). Хоча "зона" та "смуга" є етимологічними синонімами, розмежування змісту цих понять дозволяє чітко відокремити простори, сформовані переважно природними чинниками, від територій, де визначальним стає антропогенний фактор. Необхідно чітко розрізняти поняття "натуральна смуга" і "природно-господарська структура". П-Гс являють собою складні поліструктурні утворення, що поєднують натуральні, антропогенно змінені та повністю антропогенні комплекси. Вони не лише змінюють вигляд ландшафту, а й ускладнюють його просторову конфігурацію, де межі стають чіткішими, частіше лінійними та часто не збігаються з природними межами смуг. Пізнання особливостей сучасних П-Гс неможливе без розуміння первинних природних закономірностей, що робить фізико-географічне районування та вивчення динаміки ландшафтів фундаментом для сталого природокористування. Дискусія щодо меж між лісостепом і степом, а також їхніми господарськими відповідниками (лісопольовою та польовою П-Гс), підкреслює складність сучасного ландшафтного синтезу. Врахування історичної лісистості південних територій України, підтвердженої археологічними та палеогеографічними даними, указує на те, що багато сучасних "безлісних" антропогенних територій раніше володіли значним природним потенціалом. Тривала антропогенізація природи України привела до формування нових П-Гс, межі, конфігурація і ландшафти яких не збігаються з натуральними смугами. Це необхідно врахувати як у повсякденній господарській діяльності, так і у подальших географічних і ландшафтознавчих дослідженнях, а також у навчальному процесі середніх і закладів вищої освіти. У майбутньому особливу увагу необхідно звернути на лісопольову П-Гс як основу розвитку економіки України. Дослідження мають бути спрямовані на деталізацію меж П-Гс та оцінку їхньої стійкості, що є ключовим для стратегічного планування природокористування

в умовах глобальних кліматичних змін та економічних трансформацій.

Внесок авторів: Григорій Денисик – концептуалізація, методологія, написання (оригінальна чернетка); Людмила Атаман – концептуалізація, методологія, написання (перегляд і редагування); Богдан Денисик – концептуалізація, методологія, написання (перегляд і редагування); Інна Война – концептуалізація, методологія, написання (перегляд і редагування).

Джерела фінансування. Автори заявляють про відсутність зовнішнього фінансування для проведення цього дослідження та підготовки рукопису до публікації.

Список використаних джерел

- Голубцов, О. Г., Сорокіна, Л. Ю., Тиміуляк, Л. М., Чехній, В. М., Фаріон, Ю. М., Рого, І. В., Батова, Н. І., Петров, М. Ф., & Назарчук, Н. І. (2021). Геоінформаційний аналіз антропогенних змін ландшафтів лісостепової зони України. *Український географічний журнал?* 3(115), 38–53. <https://doi.org/10.15407/ugz2021.03.038>
- Денисик, Г. І. (1998). *Антропогенні ландшафти Правобережної України*. Арбат.
- Денисик, Г. І. (2001). *Лісополе України*. Вінниця. Тезис.
- Денисик, Г. І., & Воловик, В. М. (2002). Природні смуги й зони України. *Наукові записки ВДПУ імені Михайла Коцюбинського. Серія: Географія*, 3, Маринич, О. М., & Шищенко, П. Г. (2005). *Фізична географія України*. Знання.
- Маринич, О. М., Пашенко, В. М., & Шищенко, П. Г. (1985). *Природа Української ССР. Ландшафти і фізико-географічне районування*. Наукова думка.
- Руденко, Л. Г. (Ред.). (2007). *Національний атлас України*. Державне науково-виробниче підприємство "Картографія".
- Пашенко, В. М. (1997). "Географія рідного краю": витоки громадянства і науковості. *Краснознавство. Географія. Туризм*, 39.
- Попов, В. П., Маринич, О. М., & Ланько, А. І. (Ред.). (1968). *Фізико-географічне районування України*. КДУ.
- Чижов, М. П. (1961). *Український лісостеп: фізико-географічний нарис*. Рад. школа.
- Denysyk, H. I., Chyzyh, O. P., Sytnyk, O. I., Voina, I. M., & Ataman, L. V. (2022). Middle Landscape Belt of the East European Physical-Geographical Country: Distinction, Structure, and Rational Environmental Management. *Ukrainian Geographical Journal*, 4, 63–71. <https://doi.org/10.15407/ugz2022.04.063>

References

- Golubtsov, O. G., Sorokina, L., Tymulyak, L. M., Chekhniy, V. M., Farion, Yu. M., Roga, I. V., Batova, N. I., Petrov, M. F., & Nazarchuk, N. I. (2021). Geoinformation analysis of anthropogenic changes in the landscapes of the forest-steppe zone of Ukraine. *Ukrainian Geographical Journal*, 3(115), 38–53 [in Ukrainian]. <https://doi.org/10.15407/ugz2021.03.038>
- Denysyk, H. I. (1998). *Anthropogenic landscapes of Right-Bank Ukraine*. Arbat [in Ukrainian].
- Denysyk, H. I. (2001). *The forest-steppe of Ukraine: monograph*. Thesis [in Ukrainian].
- Denysyk, H. I., & Volovyk, V. M. (2002). Natural belts and zones of Ukraine. *Scientific Notes of the Mykhailo Kotsyubynsky State Pedagogical University. Series: Geography*, 3 [in Ukrainian].

Denysyk, H. I., Chyzh, O. P., Sytnyk, O. I., Voina, I. M., & Ataman, L. V. (2022). Middle Landscape Belt of the East European Physical-Geographical Country: Distinction, Structure, and Rational Environmental Management. *Ukrainian Geographical Journal*, 4, 63–71. <https://doi.org/10.15407/ugz2022.04.063>

Marinych, O. M., & Shyshchenko, P. G. (2005). *Physical Geography of Ukraine: A Textbook*. Znannya [in Ukrainian].

Marinych, O. M., Pashchenko, V. M., & Shyshchenko, P. G. (1985). *Nature of the Ukrainian SSR. Landscapes and Physical-Geographical Zoning*. Naukova Dumka [in Ukrainian].

Rudenko L. G. (Ed.). (2007). *National Atlas of Ukraine*. State Scientific and Production Enterprise "Cartography" [in Ukrainian].

Pashchenko, V. M. (1997). "Geography of the Native Land": the origins of citizenship and scientific rigour. *Local History. Geography. Tourism*, 39 [in Ukrainian].

Popov, V. P., Marynych, O. M., & Lanko A. I. (Eds.). (1968). *Physical-Geographical Zoning of Ukraine*. KDU [in Ukrainian].

Chizhov, M. P. (1961). *The Ukrainian Forest-Steppe: A Physical-Geographical Essay*. Rad. Shkola [in Ukrainian].

Отримано редакцією журналу / Received: 21.01.26

Прорецензовано / Revised: 01.02.26

Схвалено до друку / Accepted: 30.04.26

Опубліковано / Published: 30.05.26

Hrygorii DENYSIK¹, DSc (Geogr.), Prof.

ORCID ID: 0000-0002-0941-9217

e-mail: grygden@ukr.net

Liudmyla ATAMAN¹, PhD (Geogr.), Assoc. Prof.

ORCID ID: 0000-0003-4600-7526

e-mail: ataman2412@gmail.com

Bogdan DENYSYK¹, PhD (Geogr.), Assoc. Prof.

ORCID ID: 0000-0002-3996-1875

e-mail: Hugebo92@gmail.com

Inna VOYNA¹, PhD (Geogr.), Assoc. Prof.

ORCID ID: 0000-0003-1844-6759

e-mail: inna_woyna@ukr.net

¹Vinnitsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University, Vinnitsia, Ukraine

NATURAL AND ECONOMIC STRUCTURES OF THE PLAIN REGION OF UKRAINE

Background. Geographers and landscape scientists devote considerable attention to natural-geographical zoning. However, such zoning schemes generally take little account of the anthropogenic factor, which results in an incomplete picture of the actual state of the identified natural structures. **Objective** – using the example of the lowland part of Ukraine, to substantiate the existence of modern natural-economic structures for their subsequent rational use.

Methods. To achieve this objective, the concepts of the interaction between nature and society, the theory of anthropogenic landscapes and the corresponding principles of historicism, adaptability and comprehensiveness were employed, along with methods of analysis and synthesis and GIS technologies.

Results. A terminological analysis of the outdated term "natural zone" was conducted, and the relationship between the boundaries of past natural zones and modern natural-economic structures in the lowland part of Ukraine was examined. Three natural-economic structures have been identified and substantiated – forest-meadow-pasture, forest-field and field; issues that may arise when delineating their boundaries have been examined, particularly between the forest-field and field natural-economic structures. The corresponding maps show their current boundaries and indicate that the areas, composition and boundaries may change in the course of further economic use.

Conclusions. At the beginning of the 21st century and beyond, the forest-field structure is and will remain the main natural-economic structure of the lowland part of Ukraine. To better understand this, particularly the current state and future directions of the sustainable use of available natural resources, geographers specialising in physical geography and landscape scientists in Ukraine must pay significantly more attention to this area. The country's main economic potential will be concentrated within the forest-field natural-economic structure.

Keywords: flat Ukraine, natural "zones", natural-economic structures, forest-field, rational use of natural resources.

Автори заявляють про відсутність конфлікту інтересів. Спонсори не брали участі в розробленні дослідження; у зборі, аналізі чи інтерпретації даних; у написанні рукопису; в рішенні про публікацію результатів.

The authors declare no conflicts of interest. The funders had no role in the design of the study; in the collection, analyses or interpretation of data; in the writing of the manuscript; in the decision to publish the results.